

آموزش ساز قانون
جلد دوم

تألیف
ملیحه سعیدی

فهرست

۱۱	مقدمه‌ی مؤلف
۱۲	نوشته‌ای از استاد ارفع اطرای
۱۳	نشانه‌ها
۲۴	تمرین‌ها
۲۴	تمرین ۱، سی‌دی ۱، تراک ۱
۲۴	تمرین ۲، تراک ۲
۲۶	تمرین ۳، تراک ۳
۲۷	تمرین ۴، تراک ۴
۲۸	تمرین ۵، تراک ۵
۲۹	تمرین ۶، تراک ۶
۳۰	تمرین ۷، تراک ۷
۳۰	تمرین ۸، تراک ۸
۳۱	تمرین ۹، تراک ۹
۳۲	تمرین ۱۰، تراک ۱۰
۳۲	تمرین ۱۱، تراک ۱۱
۳۳	تمرین ۱۲، تراک ۱۲
۳۴	تمرین ۱۳، تراک ۱۳
۳۴	تمرین ۱۴، تراک ۱۴
۳۵	تمرین ۱۵، تراک ۱۵
۳۶	تمرین ۱۶ (زردِ ملیحه)، تراک ۱۶
۳۸	تمرین ۱۷ (چهارمضراب ماهور)، تراک ۱۷
۴۰	تمرین ۱۸ (به زندان)، تراک ۱۸
۴۱	تمرین ۱۹، استاکاتو (مقطع یا گرفته)، تراک ۱۹
۴۲	تمرین ۲۰، تراک ۲۰
۴۲	تمرین ۲۱ (رنگ افشاری)، تراک ۲۱
۴۴	تمرین ۲۲ (چهارمضراب چهارگاه)، تراک ۲۲

۴۶	تمرین ۲۳ (پیش‌درآمد افشاری)، تراک ۲۳
۴۸	تمرین ۲۴، گلیساندو، تراک ۲۴
۴۹	تمرین ۲۵، تراک ۲۵
۵۰	تمرین ۲۶، تراک ۲۶
۵۱	تمرین ۲۷ (رنگ چهارگاه)، تراک ۲۷
۵۲	تمرین ۲۸ (رنگ بیات ترک)، تراک ۲۸
۵۳	تمرین ۲۹ (پیش‌درآمد بیات اصفهان)، تراک ۲۹
۵۵	تمرین ۳۰ (پیش‌درآمد دشتی)، تراک ۳۰
۵۶	تمرین ۳۱ (رنگ همایون)، تراک ۳۱
۵۸	تمرین ۳۲ (پیش‌درآمد بیات ترک)، تراک ۳۲
۶۰	تمرین ۳۳ (رنگ چهارگاه)، تراک ۳۳
۶۲	تمرین ۳۴ (چهارمضراب سماء)، تراک ۳۴
۶۴	تمرین ۳۵ (رنگ ابوعطا)، تراک ۳۵
۶۵	تمرین ۳۶، تراک ۳۶
۶۶	تمرین ۳۷، تراک ۳۷
۶۷	تمرین ۳۸، تراک ۳۸
۶۸	تمرین ۳۹، تراک ۳۹
۶۹	تمرین ۴۰، تراک ۴۰
۷۰	تمرین ۴۱، تراک ۴۱
۷۱	تمرین ۴۲، تراک ۴۲
۷۱	تمرین ۴۳، تراک ۴۳
۷۲	تمرین ۴۴، تراک ۴۴
۷۳	تمرین ۴۵، تراک ۴۵
۷۴	تمرین ۴۶، تراک ۴۶
۷۵	تمرین ۴۷، تراک ۴۷
۷۶	تمرین ۴۸، تراک ۴۸
۷۶	تمرین ۴۹، تراک ۴۹
۷۷	تمرین ۵۰، تراک ۵۰
۷۸	تمرین ۵۱، دزآب، تراک ۵۱
۷۹	تمرین ۵۲، تراک ۵۲
۷۹	تمرین ۵۳ (متن و حاشیه)، تراک ۵۳
۸۰	تمرین ۵۴ (رنگ روح‌انگیز)، تراک ۵۴

۸۲	تمرین ۵۵ (چهارمضراب نگار)، تراک ۵۵
۸۴	تمرین ۵۶ (کوهستانی)، تراک ۵۶
۸۵	تمرین ۵۷ (رنگ ناز)، تراک ۵۷
۸۷	تمرین ۵۸ (چهارمضراب دشتی)، تراک ۵۸
۸۸	تمرین ۵۹ (رنگ سه‌گانه)، تراک ۵۹
۹۰	تمرین ۶۰ (به یاد گذشته)، تراک ۶۰
۹۲	تمرین ۶۱ (رنگ کوراوغلی)، تراک ۶۱
۹۳	تمرین ۶۲ (نخست گل‌بانگ مضرابی)، تراک ۶۲
۹۶	تکیه
۹۹	تمرین ۶۳، تراک‌های ۶۳-۶۸
۹۹	تمرین ۶۳-۱، تراک ۶۳
۹۹	تمرین ۶۳-۲، تراک ۶۴
۹۹	تمرین ۶۳-۳، تراک ۶۵
۱۰۰	تمرین ۶۳-۴، تراک ۶۶
۱۰۰	تمرین ۶۳-۵، تراک ۶۷
۱۰۰	تمرین ۶۳-۶، تراک ۶۸
۱۰۱	تمرین ۶۴ (پیش‌درآمد ماهور)، تراک ۶۹
۱۰۴	تمرین ۶۵ (بهارمست)، تراک ۷۰
۱۰۵	تمرین ۶۶ (چهارمضراب ابوعطا)، تراک ۷۱
۱۰۷	تمرین ۶۷ (رنگ پریچهر و پریزاد)، تراک ۷۲
۱۱۰	تمرین ۶۸، سی‌دی ۲، اجرای نت بدون مضراب (سینخی)، تراک‌های ۱ و ۲
۱۱۱	تمرین ۶۸-۱، تراک ۱
۱۱۱	تمرین ۶۸-۲، تراک ۲
۱۱۲	تمرین ۶۹ (رنگ دلنواز)، تراک ۳
۱۱۵	تمرین ۷۰ (چهارمضراب همایون)، تراک ۴
۱۱۷	تمرین ۷۱ (رنگ بیات اصفهان)، تراک ۵
۱۱۹	تمرین ۷۲ (چهارمضراب نوا)، تراک ۶
۱۲۱	تمرین ۷۳، تراک ۷
۱۲۲	تمرین ۷۴، تراک ۸
۱۲۲	تمرین ۷۵، تراک ۹
۱۲۳	تمرین ۷۶، تراک ۱۰
۱۲۳	تمرین ۷۷، تراک ۱۱

۱۲۴	تمرین ۷۸، تراک ۱۲
۱۲۴	تمرین ۷۹، تراک ۱۳
۱۲۵	تمرین ۸۰، تراک ۱۴
۱۲۵	تمرین ۸۱، تراک ۱۵
۱۲۶	تمرین ۸۲، تراک ۱۶
۱۲۶	تمرین ۸۳، تراک ۱۷
۱۲۷	تمرین ۸۴ (زنگ شتر)، تراک ۱۸
۱۲۹	تمرین ۸۵ (چهارمضراب ماهور)، تراک ۱۹
۱۳۲	تمرین ۸۶ (دوضربی بیات ترک)، تراک ۲۰
۱۳۴	تمرین ۸۷ (چهارمضراب ابوعطا)، تراک ۲۱
۱۳۷	تمرین ۸۸، تریوله، تراک ۲۲
۱۳۸	تمرین ۸۹، سکتوله، تراک ۲۳
۱۳۹	تمرین ۹۰، آرپژ، تراک‌های ۲۴ و ۲۵
۱۳۹	تمرین ۹۰-۱، تراک ۲۴
۱۳۹	تمرین ۹۰-۲، تراک ۲۵
۱۴۰	تمرین ۹۱، تمرین مقام‌نوازی، تراک‌های ۲۶-۳۲
۱۴۰	تمرین ۹۱-۱، تراک ۲۶
۱۴۰	تمرین ۹۱-۲، تراک ۲۷
۱۴۱	تمرین ۹۱-۳، تراک ۲۸
۱۴۱	تمرین ۹۱-۴، تراک ۲۹
۱۴۱	تمرین ۹۱-۵، تراک ۳۰
۱۴۲	تمرین ۹۱-۶، تراک ۳۱
۱۴۲	تمرین ۹۱-۷، تراک ۳۲
۱۴۳	تمرین ۹۲ (پیش‌درآمد سحرگه)، تراک ۳۳
۱۴۶	تمرین ۹۳ (رقص چوبی قاسم‌آبادی گیلان)، تراک ۳۴
۱۴۷	تمرین ۹۴ (چهارمضراب نوا)، تراک ۳۵
۱۴۹	تمرین ۹۵ (رنگ سه‌گانه)، تراک ۳۶
۱۵۲	تمرین ۹۶، تمرین مقام‌نوازی، تراک‌های ۳۷-۴۳
۱۵۲	تمرین ۹۶-۱، تراک ۳۷
۱۵۲	تمرین ۹۶-۲، تراک ۳۸
۱۵۳	تمرین ۹۶-۳، تراک ۳۹
۱۵۳	تمرین ۹۶-۴، تراک ۴۰

۱۵۴	تمرین ۹۶-۵، تراک ۴۱
۱۵۴	تمرین ۹۶-۶، تراک ۴۲
۱۵۵	تمرین ۹۶-۷، تراک ۴۳
۱۵۵	تمرین ۹۷، تراک‌های ۴۴ و ۴۵
۱۵۵	تمرین ۹۷-۱، تراک ۴۴
۱۵۶	تمرین ۹۷-۲، تراک ۴۵
۱۵۷	تمرین ۹۸ (مقدمه‌ی ماهور)، تراک ۴۶
۱۶۰	تمرین ۹۹ (چهارمضراب ابر و باد)، تراک ۴۷
۱۶۳	تمرین ۱۰۰، تراک‌های ۴۸-۵۰
۱۶۳	تمرین ۱۰۰-۱، تراک ۴۸
۱۶۳	تمرین ۱۰۰-۲، تراک ۴۹
۱۶۳	تمرین ۱۰۰-۳، تراک ۵۰
۱۶۴	تمرین ۱۰۱ (رنگ دشتی)، تراک ۵۱
۱۶۵	تمرین ۱۰۲ (مقدمه‌ی مخالف سه‌گانه)، تراک ۵۲
۱۶۶	تمرین ۱۰۳ (رنگ دل‌شکن)، تراک ۵۳
۱۶۸	تمرین ۱۰۴ (پیش‌درآمد نوا)، تراک ۵۴
۱۷۰	تمرین ۱۰۵، اجرا با ناخن دست چپ، تراک‌های ۵۵-۵۷
۱۷۰	تمرین ۱۰۵-۱، تراک ۵۵
۱۷۱	تمرین ۱۰۵-۲، تراک ۵۶
۱۷۱	تمرین ۱۰۵-۳، تراک ۵۷
۱۷۲	تمرین ۱۰۶ (رنگ ماهور)، تراک ۵۸
۱۷۳	تمرین ۱۰۷ (رقص زار)، تراک ۵۹
۱۷۶	تمرین ۱۰۸ (پاچ لیلی)، تراک ۶۰
۱۷۷	تمرین ۱۰۹ (آهنگ محلی طالش)، تراک ۶۱
۱۷۸	تمرین ۱۱۰ (سپیدار)، تراک ۶۲
۱۸۰	تمرین ۱۱۱ (چهارمضراب دشتی)، تراک ۶۳
۱۸۲	تمرین ۱۱۲ (رنگ چهارگانه)، تراک ۶۴
۱۸۶	تمرین ۱۱۳ (پیش‌درآمد شور)، تراک ۶۵
۱۸۹	تمرین ۱۱۴ (چهارمضراب بیات اصفهان)، تراک ۶۶
۱۹۲	تمرین ۱۱۵ (پایکویی)، تراک ۶۷
۱۹۵	توصیه‌هایی به هنرجویان
۱۹۶	منابع

مقدمه‌ی مؤلف

شرایط حساس هنر موسیقی و امکانات اجرایی ساز قانون در عرصه‌ی سازهای ایرانی مرا بر آن داشت اقدام به چاپ مجلدهای بعدی کتاب آموزش ساز قانون نمایم. جلد اول این کتاب با نظر و همکاری استاد حسین دهلوی در آبان ماه ۱۳۶۹ و سپس در سال ۱۳۹۷ با ویرایش جدید توسط انتشارات ماهور به چاپ رسید و مشتمل بر قطعه‌ها و تمرین‌های مختلف و نیز سابقه‌ی تاریخی این ساز است. جلد دوم به منظور ارتقا و پیشرفت قابلیت‌های تکنیکی نوازنده همراه با تمرین‌ها و قطعه‌های گوناگون براساس نیاز به موارد تکنیکی مختلف در سال ۱۳۸۹ چاپ شد و اینک با ویرایش جدید به همراه سی‌دی اجرایی تجدید چاپ شده است.

همزمان با آموزش این کتاب آموزش ردیف موسیقی ایرانی نیز آغاز می‌شود و به تدریج هنرجویان علاوه بر یادگیری ردیف، قابلیت‌های لازم برای همنازی‌های مختلف در گروه‌ها یا ارکستر را به دست می‌آورند و امکان آشنایی با حرکات مختلف و مخالف را هم برای هر دو دست پیدا می‌کنند. کتاب حاضر ضمن اینکه از نظر آموزشی برای هنرجویان مفید است آنها را با تکنیک‌ها و امکانات اجرایی این ساز آشنا می‌نماید.

از رئیس موزه‌ی موسیقی جناب آقای علی مرادخانی که طی سال‌ها برای پیشبرد کارهای فرهنگی مرا یاری نمودند و همچنین از حمایت آقایان مهدی افضل‌ی مدیرعامل و سید محمد عمرانی معاون مالی مؤسسه‌ی فرهنگی- هنری توسعه‌ی هنرهای معاصر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مراتب قدردانی خود را اعلام می‌دارم. لازم می‌دانم از جناب آقای محمد موسوی مدیر مؤسسه‌ی فرهنگی- هنری ماهور که موجبات چاپ این کتاب را فراهم نمودند تشکر و قدردانی نمایم.

ملیحه سمیدی

۱۳۹۸

ب: اگر علامت مضراب چپ روی نت ریز باشد باید ریز را با چپ شروع کرد:

ج: ریز اکتاو: در این حالت معمولاً دست راست بالاتر از دست چپ قرار می‌گیرد. اگر ریز با مضراب چپ شروع شود علامت مضراب چپ در کنار نت و پایین قرار می‌گیرد:

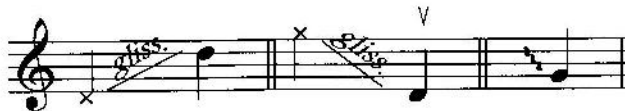
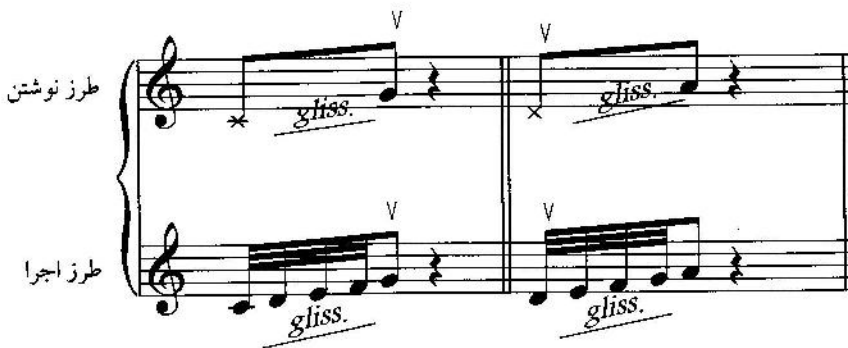

د: تک و ریز: یکی از متداول‌ترین ریزهایی است که در موسیقی ایران به کار برده می‌شود. قبل از ریز ضربه‌ای با مکث کوتاه و در ادامه‌ی ریز نواخته می‌شود. اگر نت کوچک و ریز با مضراب راست شروع شود برای خلاصه‌نویسی از گذاشتن علامت مضراب صرف نظر می‌شود:

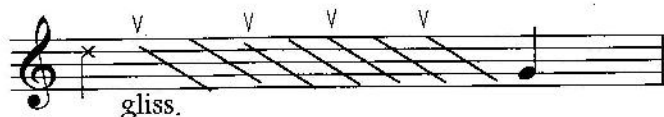

گلیساندو

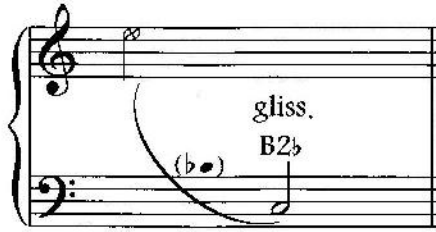
به معنی اجرای تعدادی نت پشت سر هم با کشیدن مضراب یا انگشت، به صورت بالا یا پایین‌رونده است.

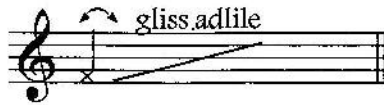
نمونه‌ی ۱: گلیساندوهای پی‌درپی

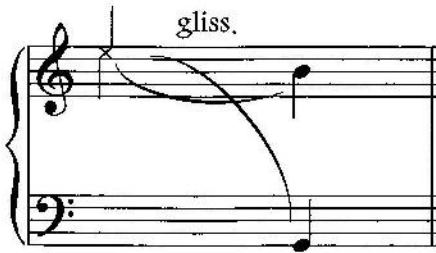
نمونه‌ی ۲: گلیساندو با علامت تغییردهنده‌ی صدا

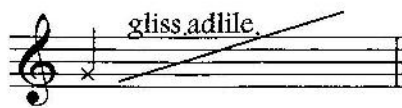
نمونه‌ی ۳: گلیساندو با ناخن

نمونه‌ی ۴: گلیساندو با دو دست با دو سرعت مختلف

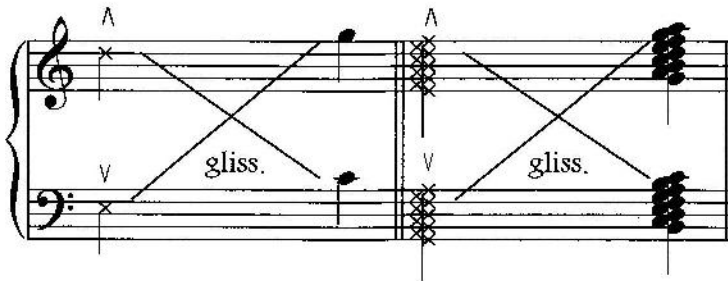
نمونه‌ی ۵: گلیساندو با مضراب راست با پایان غیر مشخص - آزاد

نمونه‌ی ۶:

(الف): گلیساندو با دو دست در جهت مخالف هم

(ب): گلیساندو به صورت چندصدایی

تکیه

نت زینت کوچکی که برای تزیین، قبل از نت اصلی به شکل های زیر اجرا می شود:
الف: تکیه ی تکی

طرز نوشتن

طرز اجرا

طرز نوشتن

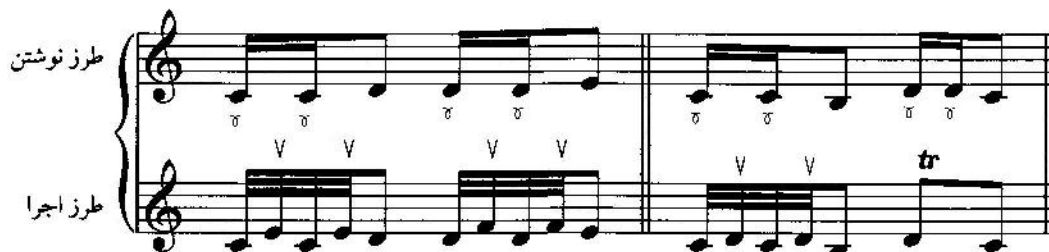
طرز اجرا

ب: تکیه ی دوتایی

طرز نوشتن

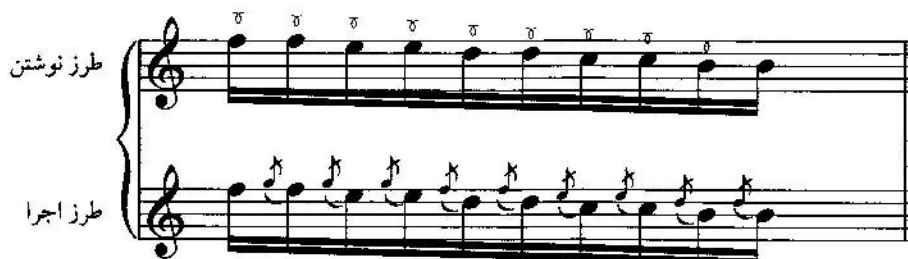
طرز اجرا

ج: تکیه ی گروهی

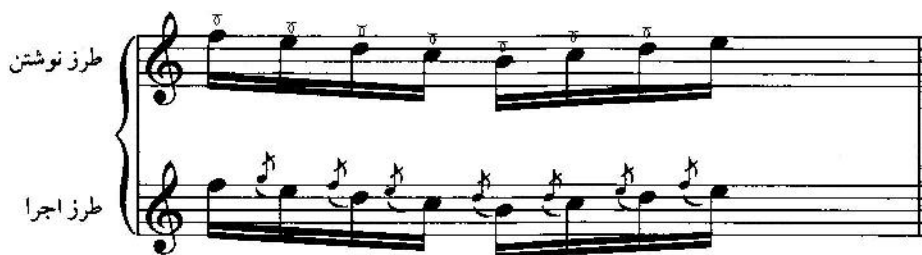
طرز نوشتن

طرز اجرا

طرز نوشتن

طرز اجرا

طرز نوشتن

طرز اجرا

د: تکیه با نت‌های مساوی

۱. هرگاه تکیه بین دو نت هم‌صدا قرار گیرد تکیه با یک نت بالاتر اجرا می‌شود. در این حالت تکیه به نت دوم می‌چسبد.

طرز نوشتن

طرز اجرا

۲. هرگاه تکیه بین دو نت غیرهم‌صدا قرار گیرد تکیه‌ی نت بالاتر محاسبه و اجرا می‌شود. در این حالت از نظر زمانی تکیه بین دو نت قرار نگرفته و به نت دوم می‌چسبد و نظیر تکیه‌های ذکر شده درجه سه اجرا می‌شود.

طرز نوشتن

طرز اجرا

ه: تکیه با کناره‌ی انگشت شست دست چپ

به علت اینکه تکیه با کناره‌ی انگشت شست اجرا می‌شود حجم صدایی پایین‌تری دارد و نمی‌توان در تمامی قطعات از آن استفاده کرد.

طرز نوشتن

طرز اجرا